

WATER(WAN)BELEID

HET TRIESTE VERHAAL VAN DE GELUWEBEEK IN MENEN

Met Natuur.koepel vzw volgen we al heel lang met argusogen het waterbeleid in het Leiebekken. De waterkwaliteit is er dan ook de slechtste van heel Vlaanderen...

Daar spelen veel zaken in mee en één van de belangrijkste is de intensieve landbouw. Vervuiling door teveel bemesting en pesticidegebruik tot vlak bij beken en grachten zijn nog steeds meer regel dan uitzondering. Dit zijn systematische overtredingen van de wetgeving waar tot op vandaag niet veel handhaving is. De politiek kijkt ernaar en grijpt niet in. Bovendien wordt het alleen maar erger: de watervraag en de vervuiling neemt nog steeds toe, onder meer vanuit de intensieve groententeelt. Bij grote droogte wordt het weinige water dat er is, opgepompt. Ook erosie van percelen blijft een groot probleem: naast verlies van waardevolle landbouwgrond gaan beken dichtslibben waardoor er meer risico is op overstromingen bij zware regenval. De toename van bebouwing in stroomop gelegen zones vergroot het probleem doordat het water niet meer kan infiltreren. In West-Vlaanderen kennen ze daar maar één antwoord op: bufferbekkens aanleggen. Een goed voorbeeld waar al deze problematieken samenkomen is de Geluwebeek thv Menen.

doen veranderen om dan met een quasi volledig nieuw uitvergroott wachtbekken uit te pakken. Men heeft deze werken zo omschreven dat men bijna 1 miljoen euro aan Europese subsidies te pakken kan krijgen. De provincie is dan ook niet blij met ons volgehouden bezwaar tegen het project. Eind november hebben we met Natuur.koepel vzw een beroep ingediend bij de Vlaamse minister Zuhal Demir tegen de omgevingsvergunning voor de heraanleg van het Geluwebeekbekken in Menen. Wij hadden reeds eerder in de procedure een bezwaar ingediend tegen de aangevraagde omgevingsvergunning. Wij reageerden vanuit de natuursector vooral omdat men helemaal geen rekening houdt met de bestaande natuur die zich hier heeft ontwikkeld. De natuurwaarden, die in de loop van 20 jaar spontaan zijn ontstaan in het bufferbekken, werden nochtans herhaaldelijk door de overheid zelf onderstreept: zo bracht de provincie West-Vlaanderen samen met Natuurpunt en de stad Wervik 10 jaar geleden reeds een educatieve brochure uit rond het Geluwe-Reutelbeekpad waarin de natuurwaarden duidelijk worden aangegeven. Ook in de Vlaamse stroomgebiedbeheerplannen wordt vermeld dat het gebied waardevolle natuurwaarden heeft en aanliggend is er zelfs een klein, maar wel erkend natuurreservaat "Heule en Reutelbeek" in Geluwe.

† Vandaag moet alles terug op de schop voor de heraanleg van Geluwebeekbekken.
© Kristina Naeyaert

De mix van de beschreven problemen zorgt al vele jaren voor een periodieke overstromingsproblematiek. De provincie legde daarom 25 jaar geleden een overstromingsbekken aan op de beek. Daarmee kon in de eerste jaren de problematiek inderdaad onder controle gehouden worden en bovendien ontwikkelde er zich spontaan een mooi natuurgebied met heel wat natuurwaarden. Maar de toestand bovenstrooms veranderde: er kwam nog meer bebouwing, weilanden die voordien als infiltratiezones werkten verdwenen en de akkers werden nog intensiever gebruikt. Hierdoor stijgt de druk op dit overstromingsbekken. De erosie van hogerop zorgt voor aanslibbing waardoor de buffercapaciteit vermindert. De provinciale waterdienst wil één en ander met grote middelen aanpakken: er is een plan om het beekwater sneller af te voeren en met veel grondverzet wil men de beekbedding van plaats

DE ESSENTIE VAN ONS BEZWAAR IS TWEELIEDIG:

- 1 Het dossier van de provinciale waterdienst bevat nergens een grondige natuurinventarisatie. Aangezien het hier gaat om een drastische ingreep op de beek zelf en het bestaande bufferbekken, wensen wij dat onafhankelijke experts een beoordeling maken. Zowel de huidige toestand van de natuurlijke vegetatie als de te verwachten effecten op de natuurwaarden en het toekomstig beheer moeten worden beoordeeld. Overigens, vanuit het Agentschap Natuur en Bos adviseerde men om de werken aan het bekken gefaseerd uit te voeren om de aanwezige natuurwaarden te sparen en kans te geven om

te migreren. Dit wordt geweigerd omdat men de Europese subsidies, die gebonden zijn aan een tijdslimiet, dan niet meer kan inzetten. Maar zeker de overheid moet zich houden aan de zorgplicht voor de natuur (cfr art 14 van het Decreet Natuurbehoud) en dus aan de verplichting om schade aan de natuur zo veel mogelijk te vermijden (cfr artikel 16 Decreet Natuurbehoud). Een zorgvuldige overheid moet zijn planning en uitvoering daarvan laten afhangen en zijn financiële middelen in functie daarvan zoeken. Toevallig beschikbare projectsubsidies mogen nooit een vrijbrief zijn om deze wettelijke verplichtingen aan de kant te zetten.

Het project wordt voor een deel verantwoord door te stellen dat het in de toekomst een beter beheer van het bufferbekken zou mogelijk maken, ook in functie van natuurwaarden (o.m. voor de ontwikkeling en behoud van de rietkragen). Hoewel dit op het eerste zicht goed onderbouwd lijkt, vragen we ons toch af in hoeverre dit wel juist is. Uit ervaring weten we dat onderhoud van dit soort bekkens meestal met grote middelen gebeurt via klassieke aannemers waarbij er veel te weinig aandacht is voor natuurwaarden.

2 Dit project is ook een achterhaalde “end of the pipe” aanpak die voorbijgaat aan de huidige inzichten rond de noodzaak van integraal beekbeheer. Het bufferbekken werd aangelegd in 1998. Het concept is dus 25 jaar oud. In die tijd zijn er veel inzichten gewijzigd. We vinden hier echter niets van terug. Twee essentiële problemen worden niet aangepakt, zowel bovenstrooms als stroomafwaarts van het bufferbekken. De belangrijkste reden om het bufferbekken te heraanleggen is verlies aan capaciteit door aanslibbing. Ongetwijfeld zal het type bekken (“online” met herhaald overstromen bij hoge waterstand) daar een rol in spelen. Maar de belangrijkste oorzaak is natuurlijk de erosieproblematiek vanuit het bovenstrooms gedeelte van de Reutelbeek/Geluwebeek. Er worden maar weinig pogingen gedaan om een beleid te ontwikkelen om hieraan te werken, hoewel de oplossingen gekend zijn: oeverstroken die bufferend werken en vrij blijven van intensief landbouwgebruik. Ondertussen lopen zelfs weer nieuwe vergunningaanvragen in Geluwe voor opvullen en omzetten van lager gelegen graslanden naar intensieve akkers. Zolang er niet voldoende ingezet wordt op bufferstroken en behoud van graslanden als instrument, is het dweilen met de kraan open en zal men verplicht zijn om periodiek de aanslibbing te gaan ruimen met telkens zware effecten op de natuurwaarden. Zelfs als de heraanleg naar een “offline” bekken betekent dat er minder sediment zal komen in het bekken, dan zal alleen de erosiebelasting van de beek zelf toenemen en vandaar naar de Leie worden afgeleid. Het ene beleidsniveau schuift dus de problemen af naar het

andere, in deze de Vlaamse Waterweg. Met andere woorden: het is een foute keuze dat de provincie zijn middelen en Europese subsidies quasi volledig concentreert rond de bufferbekkens en het bovenstrooms beleid negeert. Daarmee schakelt men zich niet in, in de visie van de Blue Deal, integendeel. Er zijn ook mogelijkheden om meer natuurlijke waterberging te realiseren bovenstrooms ter hoogte van Geluwe. Daarvoor is nu een aankoop door de provincie gepland, maar als terzelfdertijd ook een vergunning wordt afgegeven om een nat naast gelegen weiland om te zetten in akker dan geraken we niet echt vooruit. Een laatste gegeven is het stroomafwaarts deel van de Geluwebeek dat over een belangrijk traject ingebuisd is, waardoor er stroomafwaarts het bekken opstuwung optreedt in Menen. Hier is een beleid nodig dat kijkt of er meer ruimte voor de beek kan gecreëerd worden in de stedelijke omgeving.

↓ Infobord over de
“natuurwaarde” van
het gebied.
© Kristina Naeyaert

Ons voorstel: Natuur.koepel vzw meent dat de loop van de Geluwebeek/ Reutelbeek een unieke kans biedt om een natuurlijk waterbergend systeem te herwaarderen en maximaal ruimte aan de natuur te geven. De hele loop van de Geluwebeek/Reutelbeek is een geselecteerd natuurverbindingsgebied met veel ecologische potentie, zoals ook het stroomgebiedbeheerplan stelt. Door waterberging en -beheer over de gehele loop van de beek op een integrale manier te bekijken, kan wateroverlast vermeden worden en kunnen de groenblauwe potenties van de beek ten volle ontwikkeld worden en kan de nu al aanwezige sponswerking en natuurwaarde rond het huidige bufferbekken gevrijwaard blijven. Dit kan dan ook een pilootproject worden voor integraal waterbeheer in de provincie West-Vlaanderen en een voorbeeldproject van wat de beleidsvisie van de Blue Deal beoogt. Bij een andere aanpak zijn wij alvast vragende partij om hieraan te kunnen meehelpen!

